

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) ได้กำหนด ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยที่สำคัญประการหนึ่งคือ การเพิ่ม สมรรถนะและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และธุรกิจชุมชน เพื่อการสร้างงานและขยายฐานการผลิตให้ มั่นคงและยั่งยืน ด้วยการสนับสนุนการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชนขนาดกลาง และขนาดย่อมอย่างเป็นระบบและครบวงจร เพื่อให้เกิดการสนับสนุนและถ่ายทอดเทคโนโลยี ระหว่างกัน นำไปสู่การขยายฐานด้านเทคโนโลยีการผลิตและการจัดการของภาคการผลิตและ บริการ ส่งเสริมการรับช่วงและเชื่อมโยงการผลิตระหว่างกิจการอุตสาหกรรมในลักษณะของกลุ่ม อุตสาหกรรม ฝึกรอบรมผู้ประกอบการในด้านการบริหารจัดการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ และเพิ่ม การลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนา สนับสนุนให้มีการเชื่อมโยงเครือข่ายวิสาหกิจขนาดกลางและ ขนาดย่อมให้สามารถเชื่อมโยงกับธุรกิจขนาดใหญ่ โดยใช้มาตรการจูงใจเพื่อให้เกิดการถ่ายทอด เทคโนโลยีและการตลาดทุกระดับร่วมกัน และสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาธุรกิจ ชุมชน โดยสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้แก่ธุรกิจชุมชน โดยส่งเสริมการสร้างเครือข่าย ความร่วมมือภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชนและภาคีการพัฒนาต่าง ๆ ในการร่วมกันพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นในรูปแบบเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน จัดทำระบบข้อมูลสินค้าชุมชน สนับสนุนการจัดทำแผน แม่บทเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ที่เน้นการนำวัตถุดิบในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญา ท้องถิ่นที่มีอยู่ โดยให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการได้ด้วยตนเอง ตั้งแต่การผลิตจนถึงการตลาด (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2544 : 84 – 92)

รัฐบาลได้กำหนดนโยบายการจัดตั้งและพัฒนารัฐวิสาหกิจชุมชนในท้องถิ่น เพื่อให้เป็น เศรษฐกิจพื้นฐานสำคัญของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ให้มีคุณภาพและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า แต่จากการดำเนินการที่ผ่านมา พบว่า วิสาหกิจชุมชนประสบปัญหาหลายประการ เช่น ขาดการสร้างฐานความรู้และกระบวนการเรียนรู้ ให้มีการพัฒนาความสามารถของคนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ขาดความรู้ในด้านการจัดการธุรกิจ การตลาดและเงินทุน คุณภาพของผลิตภัณฑ์ยังไม่ได้มาตรฐาน ผู้บริโภคขาดความมั่นใจในคุณภาพ และความปลอดภัยทำให้ตลาดมีจำกัด วัตถุดิบที่นำมาใช้ในการผลิตราคาสูงทำให้ต้นทุนในการ ผลิตสูง ขาดการพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ให้ทันสมัยและเป็นที่ยอมรับของคนรุ่นใหม่ ไม่สะดวกในการพกพา มีหน่วยงานทางราชการที่สนับสนุนด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ซ้ำซ้อน กันหลายหน่วยงาน ทั้งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงคมนาคม กระทรวงอุตสาหกรรม

กระทรวงวิทยาศาสตร์ กระทรวงพาณิชย์ เป็นต้น ทำให้ผู้ผลิตสับสน โดยกระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยียังใช้วิธีการให้ความรู้ด้านเนื้อหามากกว่าการกระตุ้นให้ผู้ผลิตคิดค้นหาวิธีการของตนเอง การส่งเสริมไม่ตรงตามความต้องการของผู้ผลิต ขาดความต่อเนื่อง ไม่มีการต่อยอดกันและกัน ส่วนใหญ่เป็นการส่งเสริมตามความต้องการของส่วนกลาง ทำให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนขาดกระบวนการและกลไกการพัฒนาทั้งระบบอย่างครบวงจร ขาดการบริหารจัดการที่ดี การวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ผ่านมาเป็นแบบแยกส่วนกระจุกกระจายไปตามความสนใจของนักวิชาการแต่ละสาขาขาดการสนับสนุนทำให้งานวิจัยไม่ครบวงจร ซึ่งถ้าหากปล่อยให้สภาพเช่นนี้ดำรงอยู่ต่อไปแล้วก็จะทำให้นโยบายของรัฐบาลประสบความล้มเหลว การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสามารถดำเนินการได้หลายแนวทาง แนวทางที่หนึ่งที่ควรดำเนินการคือ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนอย่างครบวงจรและรวมกลุ่มผู้ผลิตสินค้ากลุ่มเดียวกันเป็นเครือข่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาคุณภาพสินค้าให้มีมาตรฐานเดียวกัน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, ม.ป.ป. : 1 – 4)

จังหวัดสงขลาเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคใต้ที่มีผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เป็นจำนวนมาก กล่าวคือใน พ.ศ. 2546 มีจำนวนถึง 225 ผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียงอย่างหนึ่งคือผลิตภัณฑ์กะปิของกลุ่มผลิตภัณฑ์กะปิบ้านพระพุทธร หมู่ที่ 2 ตำบลเทพา อำเภอเทพา โดยคณะกรรมการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์จังหวัดสงขลา ได้คัดสรรให้เป็นผลิตภัณฑ์ในระดับ 5 ดาว และกะปิของบ้านปากบางสะกอม หมู่ที่ 4 ตำบลสะกอม อำเภอจะนะ เป็นผลิตภัณฑ์ในระดับ 4 ดาว (สำนักงานคณะกรรมการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์จังหวัดสงขลาและสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสงขลา, 2546 : 5 – 9) อย่างไรก็ตาม จากการที่คณะผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาสำรวจข้อมูลเบื้องต้นในกลุ่มผลิตภัณฑ์กะปิทั้งสองกลุ่ม เมื่อวันที่ 28 กันยายน พ.ศ. 2547 ด้วยการสังเกตการศึกษาสถานที่ผลิตและการสัมภาษณ์ประธานกรรมการและกรรมการกลุ่มผลิตภัณฑ์บางส่วนพบว่า กลุ่มทั้งสองมีปัญหาและข้อจำกัดในการดำเนินงานหลายประการ คือ กลุ่มสมาชิกมีจำนวนน้อย (กลุ่มบ้านพระพุทธร มีจำนวน 35 คน กลุ่มบ้านปากบางสะกอม มีจำนวน 15 คน) วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต (กุ้งทะเล) มีปริมาณน้อย ช่วงเวลาที่ใช้ในการผลิตมีระยะสั้น คือระหว่างเดือนกุมภาพันธ์-เมษายน (ตามช่วงเวลาที่ยับกุ้งซึ่งเป็นวัตถุดิบในการผลิตได้) ผลผลิตน้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด (พ.ศ. 2546 กลุ่มบ้านพระพุทธรผลิตได้ 4,000 กิโลกรัม ส่วนกลุ่มบ้านปากบางสะกอมผลิตได้เพียง 600 กิโลกรัมเท่านั้น) และผลจากการสนทนาและการสัมภาษณ์พบว่า ขาดการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายกับกลุ่มผลิตภัณฑ์กะปิด้วยกัน บรรรจุภัณฑ์ขาดคุณภาพและไม่ชวนให้ซื้อ เป็นต้น ซึ่งถ้าหากไม่ได้ปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาแล้ว จะมีผลกระทบอย่างยิ่งต่อการดำรงอยู่ของกลุ่มผลิตภัณฑ์ผู้นำของทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นและมีความต้องการตรงกัน ว่าสมควรที่จะปรับปรุงพัฒนาของกลุ่มของตนให้มีประสิทธิภาพและร่วมมือกันเป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่แท้จริงต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา เป็นสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการที่รับผิดชอบการศึกษาระดับปริญญา โดยมุ่งเน้นเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การศึกษาวិชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการวิจัย ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ปรับปรุง ถ่ายทอดและพัฒนาเทคโนโลยี ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ผลิตรายการและส่งเสริมวิทยฐานะครู ในปัจจุบันได้เปิดสอนทั้งระดับอนุปริญญา ปริญญาตรีและปริญญาโท ซึ่งมีสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาท้องถิ่นโดยตรงหลายวิชา เช่น วิชาเอกการพัฒนาชุมชน วิทยาศาสตร์การอาหาร การบริหารธุรกิจในระดับปริญญาตรี สาขาพุทธศาสตร์การพัฒนาในระดับปริญญาโท เป็นต้น ในแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) มหาวิทยาลัยได้กำหนดนโยบายที่สำคัญไว้ประการหนึ่งคือ จะส่งเสริมการทำวิจัยที่มีส่วนร่วมในการช่วยแก้ไขปัญหาของท้องถิ่น และส่งเสริมสนับสนุนการให้บริการวิชาการแก่ท้องถิ่น (สถาบันราชภัฏสงขลา. ม.ป.ป. : 5 – 7)

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 นโยบายของรัฐบาลและมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาในปัจจุบัน สภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่มผลิตภัณฑ์กะปิบ้านพระพุทธรและบ้านปากบางสะกอม คณะผู้วิจัยจึงได้ทำโครงการนี้ขึ้น โดยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่อาจารย์ นักศึกษาระดับปริญญาตรี วิชาเอกการพัฒนาชุมชน วิทยาศาสตร์การอาหาร การบริหารธุรกิจและนักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาพุทธศาสตร์และการพัฒนาของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ร่วมกับนักวิจัยในชุมชน ได้ร่วมกันดำเนินการวิจัย ซึ่งนอกจากเป็นการตอบสนองนโยบายของรัฐบาลและมหาวิทยาลัยแล้ว ยังเป็นแนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับวิสาหกิจชุมชนประเภทอื่น ๆ อีกด้วย

2. คำถามการวิจัย

- 2.1 บริบทของชุมชนบ้านพระพุทธร และบ้านปากบางสะกอมเป็นเช่นไร
- 2.2 ระบบบริหารจัดการของกลุ่มผลิตภัณฑ์กะปิบ้านพระพุทธรและบ้านปากบางสะกอมเป็นอย่างไร
- 2.3 ปัญหาและอุปสรรคของของกลุ่มผลิตภัณฑ์กะปิบ้านพระพุทธรและบ้านปากบางสะกอมมีอะไรบ้าง
- 2.4 จะสร้างเครือข่ายกลุ่มผลิตภัณฑ์กะปิบ้านพระพุทธรกับกลุ่มผลิตภัณฑ์บ้านปากบางสะกอมได้อย่างไร
- 2.5 จะพัฒนากลุ่มผลิตภัณฑ์กะปิบ้านพระพุทธร หมู่ที่ 2 ตำบลเทพา อำเภอเทพา และกลุ่มผลิตภัณฑ์กะปิบ้านปากบางสะกอม หมู่ที่ 4 ตำบลสะกอม อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ให้เป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนแบบครบวงจรได้อย่างไร

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อศึกษารูปแบบเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนในอาหารแปรรูปภาคใต้ เพื่อพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อศึกษาสถานภาพและศักยภาพของกลุ่มผลิตภัณฑ์กะปิบ้านพระพุทธรและบ้านปากบางสะกอม
2. เพื่อสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มผลิตภัณฑ์กะปิบ้านพระพุทธรและบ้านปากบางสะกอม
3. เพื่อทดลองการดำเนินงานเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตภัณฑ์กะปิบ้านพระพุทธรกับบ้านปากบางสะกอม

4. ขอบเขตของการวิจัย

4.1 ขอบเขตพื้นที่วิจัย

ดำเนินการวิจัยในพื้นที่บ้านพระพุทธร หมู่ที่ 2 ตำบลเทพา อำเภเทพา และบ้านปากบางสะกอม หมู่ที่ 4 ตำบลสะกอม อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา

4.2 ขอบเขตของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- 4.2.1 สมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์กะปิบ้านพระพุทธร ตำบลเทพา อำเภเทพา จำนวน 35 คน
- 4.2.2 สมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์กะปิบ้านปากบางสะกอม ตำบลสะกอม อำเภोजะนะ จำนวน 15 คน
- 4.2.3 ผู้นำประชาชนในตำบลเทพาและตำบลสะกอม และผู้บริหารโคกกะปิ จำนวน 50 คน

4.3 ขอบเขตเนื้อหา

เป็นการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนในด้านระบบบริหารจัดการเครือข่ายกลุ่มผลิตเกี่ยวกับสถานภาพและศักยภาพของกลุ่มผู้ผลิต การตลาด และด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างกลุ่มผลิตภัณฑ์กะปิบ้านพระพุทธรกับกลุ่มผลิตภัณฑ์กะปิบ้านปากบางสะกอมและกลุ่มอาหารแปรรูปของภาคใต้

4.4 ขอบเขตของช่วงเวลาที่ยวิจัย

ดำเนินการวิจัยระหว่างเดือนพฤษภาคม 2548 – กันยายน 2549

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

วิสาหกิจชุมชน หมายถึง กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกัน และรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้ และเพื่อการพึ่งตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน

เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนจังหวัดสงขลา หมายถึง การรวมกันระหว่างกลุ่มผลิตภัณฑ์กะปิบ้านพระพุทธร หมู่ที่ 2 ตำบลเทพา อำเภเทพา กับกลุ่มผลิตภัณฑ์กะปิบ้านปากบางสะกอม หมู่ที่ 4 อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เพื่อดำเนินกิจการร่วมกัน

เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนภาคใต้ หมายถึงเครือข่ายกลุ่มผลิตภัณฑ์ในโครงการวิจัยการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนระดับชุมชนในอาหารแปรรูปของภาคใต้

6. วิธีดำเนินการ

6.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน

- 6.1.1 ศึกษาสถานภาพ ศักยภาพของกลุ่มผลิตภัณฑ์กะปิบ้านพระพุทธร
- 6.1.2 ศึกษาสถานภาพ ศักยภาพของกลุ่มผลิตภัณฑ์กะปิบ้านปากบางสะกอม
- 6.1.3 รายงานผลการศึกษาสถานภาพ ศักยภาพของกลุ่มผลิตภัณฑ์กะปิบ้านพระพุทธร และบ้านปากบางสะกอม
- 6.1.4 จัดประชุมทีมงานเพื่อสังเคราะห์สถานภาพ ศักยภาพของกลุ่มผลิตภัณฑ์ทั้ง 2 กลุ่ม
- 6.1.5 สร้างเครือข่ายกลุ่มผลิตภัณฑ์ทั้ง 2 กลุ่ม โครงการสร้างความศรัทธา การร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ แนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสม การกำหนดผู้นำและแกนประสานงาน รูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก
- 6.1.6 นำแกนนำของเครือข่ายจำนวน 20 คน ไปศึกษาดูงานเครือข่ายผลิตภัณฑ์กะปิที่จังหวัดระนอง นครศรีธรรมราช และศึกษาดูงานเครือข่ายการตลาดของโครงการวิจัยฯ ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี
- 6.1.7 ทดลองดำเนินงานเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอาหารแปรรูปภาคใต้ระหว่าง 2 กลุ่มผลิตภัณฑ์และร่วมกับโครงการวิจัยฯ
- 6.1.8 สรุปผลและประเมินผลการทดลองการดำเนินงานเครือข่าย
- 6.1.9 ติดตามผลการจัดตั้งเครือข่ายและการพัฒนาเครือข่ายทั้งในด้านการบริหาร การพัฒนาความสัมพันธ์ จนสามารถพึ่งตนเองได้
- 6.1.10 จัดทำรายงานการวิจัย

6.2 การเก็บและรวบรวมข้อมูล

6.2.1 นักวิจัยและนักศึกษาปริญญาโทสาขายุทธศาสตร์การพัฒนา จำนวน 4 คน ร่วมกันศึกษาบริบทของกลุ่มผลิตภัณฑ์กะปิและบริบทของชุมชนบ้านพระพุทธรและบ้านปากบางสะกอม ด้วยการศึกษจากเอกสารและการสัมภาษณ์จากประธานและคณะกรรมการกลุ่ม เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและศักยภาพของกลุ่มผลิตภัณฑ์

6.2.2 ร่วมกันศึกษาและสังเคราะห์ปัญหาของผลิตภัณฑ์กลุ่มและชุมชน โดยการทำให้ SWOT ในกลุ่มสมาชิกและการสัมภาษณ์ผู้นำ ประชาชนในชุมชน และผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม

6.2.3 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการจดบันทึกและสัมภาษณ์แกนนำเครือข่าย การบันทึกภาพเดินทางไปศึกษาและดูงานเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี และระนอง

6.2.4 จดบันทึกข้อตกลงร่วมกันในการกำหนดมาตรการและแนวทางในการพัฒนาเครือข่าย

6.2.5 จดบันทึกและบันทึกภาพกิจกรรมดำเนินการจัดตั้งเครือข่ายระหว่างกลุ่มผลิตภัณฑ์กะปิบ้านพระพุทธรกับกลุ่มผลิตภัณฑ์กะปิบ้านปากบางสะกอม

6.2.6 จดบันทึกผลทดลองปฏิบัติการในรูปแบบของเครือข่ายทั้ง 2 กลุ่มและร่วมกับโครงการวิจัยฯ ภาคใต้

6.2.7 ร่วมกันสรุปผลการวิจัยและจัดทำรายงานผลการวิจัย

6.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

6.3.1 ประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของกลุ่มและชุมชนจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญของกลุ่มและชุมชน

6.3.2 ประมวลผลและสังเคราะห์การสนทนากลุ่มและการทำ SWOT ด้วยแผนที่ความคิด (Mind Map) และการจดบันทึก

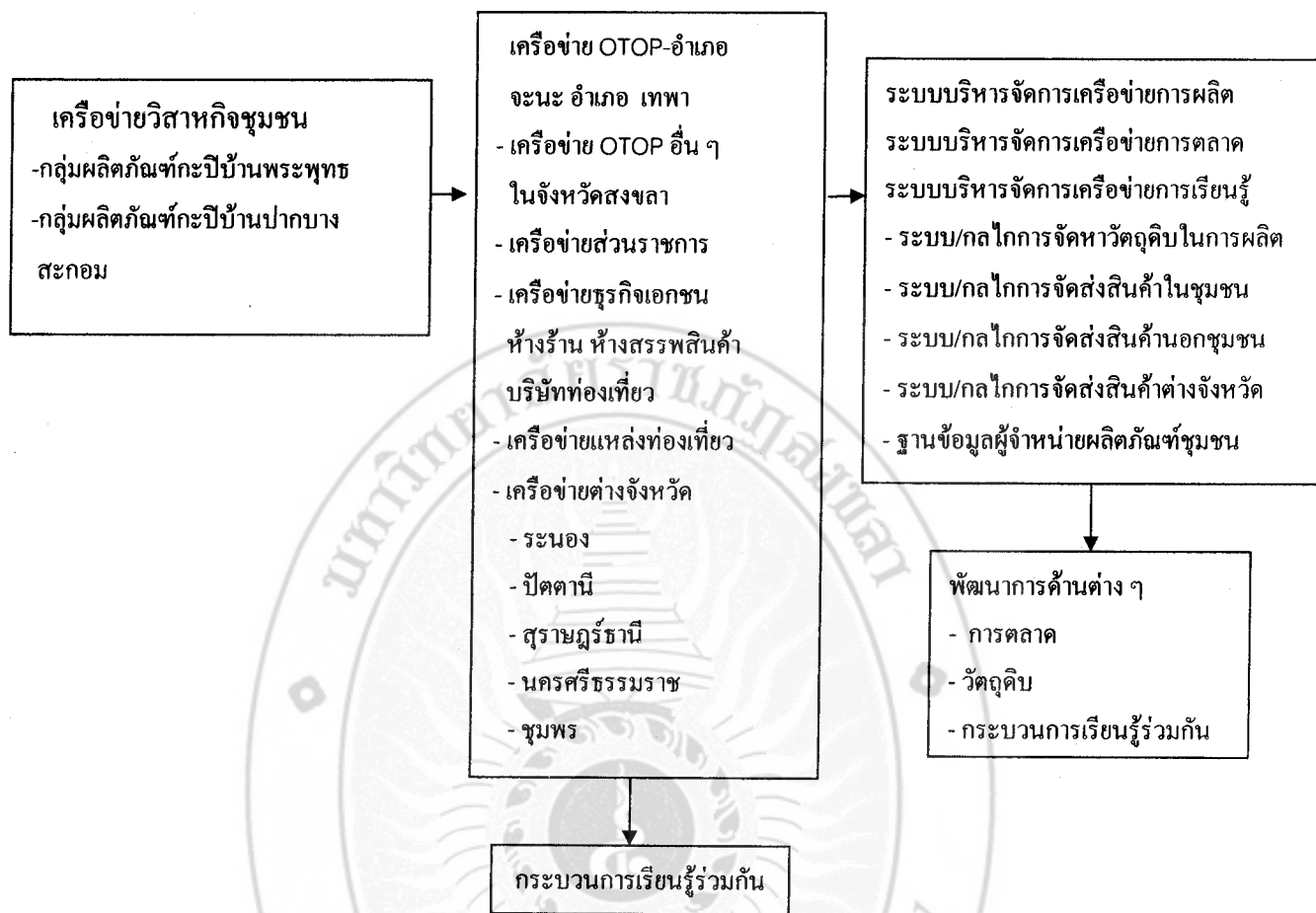
7. ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

7.1 กลุ่มผลิตภัณฑ์กะปิบ้านพระพุทธรและกลุ่มผลิตภัณฑ์กะปิบ้านปากบางสะกอมรวมกันเป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

7.2 ได้แนวทางในการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอื่นๆ ต่อไป

7.3 อาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาที่ร่วมงานวิจัย ได้เรียนรู้และมีประสบการณ์เกี่ยวกับการวิจัยแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยตรง ซึ่งเป็นการบูรณาการการสอนภาคทฤษฎีกับภาคปฏิบัติจริงในชุมชน

8. กรอบความคิดในการวิจัย

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

- 8.1 กลุ่มผลิตภัณฑ์กะปิบ้านพระพุทธรเป็นเครื่องมือกับกลุ่มบ้านปากบางสะกอม
- 8.2 เครื่องมือกลุ่มผลิตภัณฑ์กะปิฯ ไปเชื่อมโยงกับกลุ่มอื่น ๆ คือ กลุ่ม OTO ในอำเภอจะนะ อำเภอเทพา ในจังหวัดสงขลา และกับจังหวัดอื่น ๆ ในภาคใต้ ส่วนราชการ ธุรกิจเอกชน เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน
- 8.3 ร่วมกันดำเนินงาน คือการบริหารจัดการเครื่องมือ และพัฒนาเครื่องมือในด้านต่าง ๆ เช่น การขนส่งสินค้า การจำหน่ายสินค้า การแบ่งปันทรัพยากร เป็นต้น